

Sygn. akt **III AUa 1893/15**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Ewa Cyran

Sędziowie: SSA Iwona Niewiadowska-Patzer (spr.)

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans

Protokolant: insp.ds.biurowości Beata Tonak

po rozpoznaniu w dniu 31 maja 2016 r. w Poznaniu

sprawy **Nadleśnictwa Ś.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.**

przy udziale zainteresowanego M. J.

o podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji Nadleśnictwa Ś.

od wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze

z dnia 31 marca 2015 r. sygn. akt IV U 1380/13

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od odwołującego na rzecz pozwanego kwotę 120 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans	SSA Ewa Cyran	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. decyzją nr (...) z dnia 28.02.2013r. stwierdził, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe, ubezpieczenie wypadkowe i ubezpieczenie zdrowotne zainteresowanego **M. J.** podlegającego ubezpieczeniom społecznym jako pracownik płatnika składek Nadleśnictwa Ś. stanowią kwoty za okresy i w wysokościach szczegółowo wskazanych w treści decyzji.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podał, że płatnik składek nie zadeklarował składek na powyższe ubezpieczenia od przychodów w postaci świadczeń pieniężnych zwanych „pomocą finansową” i świadczeń pieniężnych zwanych

„dofinansowaniem do wypoczynku urlopowego”, a także świadczenia z tytułu dofinansowania do wyjazdu na mecz w listopadzie 2010 r., które zostały pokryte środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Płatnik składek Nadleśnictwo Ś. złożył odwołanie od powyższej decyzji.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. uznając za zasadny zarzut dotyczący przychodu osiągniętego z tytułu sfinansowania zbiorczej wycieczki na mecz w listopadzie 2010 r., decyzją z dnia 4.03.2015 r., zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 28.02.2013r. dotyczącą podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne dla **M. J.** w części w ten sposób, że do podstawy wymiaru składek nie wliczył świadczeń przeznaczonych na wycieczkę na mecz w listopadzie 2010 r.

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze wyrokiem z dnia 31 marca 2015 r. wydanym w sprawie IV U 1380/13 umorzył postępowanie w części dotyczącej ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu sfinansowania wycieczki na mecz w listopadzie 2010 r. (pkt 1 wyroku), w pozostałym zakresie oddalił odwołanie (pkt 2 wyroku) oraz koszty procesu wzajemnie zniósł (pkt 3 wyroku).

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i prawne:

Płatnik składek Nadleśnictwo Ś. na dzień 30.11.2011 r. zatrudniał 88 osób, a na dzień 7.05.2012 r. - 81 osób. Z kolei w latach 2009-2011 płatnik składek zatrudniał w zależności od pory roku zawsze przeciętnie od 65 do 75 pracowników.

W Nadleśnictwie Ś. od dnia 1.03.2009 r. obowiązuje regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych (znak (...)). Według regulaminu podstawę podziału funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej stanowi roczny plan rzeczowo-finansowy, a podstawę i zasady gospodarowania środkami funduszu stanowią postanowienia regulaminu (§ 2 ust. 1).

Zgodnie z regulaminem, w ramach działalności socjalnej środki funduszu przeznacza się między innymi na:

- 1) bezzwrotną lub zwrotną pomoc finansową i rzeczową w uzasadnionych przypadkach losowych,
- 2) pomoc finansową na pokrycie kosztów związanych ze zwiększonymi wydatkami na koniec roku w szczególności dla rodzin wielodzietnych, dofinansowanie: wypoczynku dzieci i młodzieży podczas wakacji i ferii, działalności kulturalno-oświatowej, rekreacyjno-sportowej i rozrywkowej (w tym zakup biletów na imprezy), zbiorowych wycieczek turystyczno-krajoznawczych organizowanych przez Nadleśnictwo Ś., dopłat do wypoczynku indywidualnego (§ 7 pkt 1 do 3).

Zgodnie z Regulaminem przyznawanie oraz wysokość świadczeń z funduszu uzależnione jest od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, jednakże w przypadku świadczeń ogólnie dostępnych, niebędących świadczeniami ulgowymi, takich jak: imprezy integracyjne, dopłaty do wypoczynku indywidualnego czy świadczenia w ramach działalności kulturalno-oświatowej i sportowo-rekreacyjnej, pożyczki mieszkaniowe oraz paczki dla dzieci do 14 roku życia, przy przyznawaniu i określaniu wysokości świadczenia nie bierze się pod uwagę sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej uprawnionego (§ 8 ust 1 i 2 regulaminu).

Z dniem 4.05.2009 r. został wprowadzony aneks nr (...) do regulaminu przewidujący, że podstawą ubiegania się o dopłatę do wypoczynku indywidualnego jest wniosek złożony przez pracownika. Dopłata do wypoczynku indywidualnego przysługuje raz w roku w kwocie 300 zł brutto.

Rozdziału środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych na lata 2009-2011 dokonywała Komisja Socjalna Nadleśnictwa na posiedzeniach, które miały miejsce w dniach: 12.02.2009 r., 12.02.2010 r. i 10.02.2011 r. Płatnik składek Nadleśnictwo Ś., jak i komisja socjalna przyjmowali podział świadczeń socjalnych zakładowego funduszu socjalnego na świadczenia, niebędące ulgowymi (ogólnodostępne), jak między innymi imprezy integracyjne, dopłaty do wypoczynku indywidualnego, wyjazdy na imprezy sportowe oraz na świadczenia ulgowe, jak między innymi pomoc finansowa.

Świadczenia „dopłata do wypoczynku” w roku 2009, 2010 i 2011 przyznano wszystkim pracownikom w równej wysokości - po 300 zł. Podstawą wypłacenia tego świadczenia był wniosek pracownika.

W latach 2009-2011 płatnik składek przyznał i wypłacił pracownikom ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych również świadczenia z tytułu „pomoc finansowa”. Pomoc zgodnie z regulaminem miała być w szczególności przyznana na pokrycie kosztów związanych ze zwiększonymi wydatkami na koniec roku dla rodzin wielodzietnych. W 2009 r. i 2010 r. przyznano „pomoc finansową” pracownikom posiadającym na utrzymaniu jedno lub więcej dzieci w kwocie wyższej o 20 zł, a więc zaledwie o 2,94 % od pozostałych pracowników. W 2011 r. przyznano pracownikom posiadającym jedno lub więcej dzieci pomoc finansową w kwocie o 50 zł wyższą od pomocy finansowej przyznanej pozostałym pracownikom, tj. o 6,67 % wyższą. Przyznanie pomocy finansowej uzależnione było od stażu pracy (okresu zatrudnienia). Pracownicy z okresem zatrudnienia do 6 miesięcy nie mieli prawa do pomocy finansowej, a pracownicy, którzy w danym roku przepracowali ponad 6 miesięcy, otrzymali pomoc finansową w wysokości 50 %. Kryteria przyznania pomocy finansowej zostały tak przyjęte dla pracowników zatrudnionych przez cały rok, że:

- w 2009 r. na 77 pracowników, którym przyznano pomoc finansową - 33 pracowników otrzymało pomoc w kwocie 680 zł, a 42 pracowników otrzymało pomoc w kwocie 700 zł,
- 2010 r. na 75 pracowników - 33 z nich otrzymało pomoc finansową w kwocie 680 zł, a 42 w kwocie 700 zł,
- 2011 r. na 76 pracowników - 33 z nich otrzymało pomoc w kwocie 800 zł, a 41 pracowników w kwocie 850 zł.

Pracownicy jedynie składali oświadczenie, „że dochód brutto na członka rodziny z deklaracji PIT złożonej do Urzędu Skarbowego, tj. przychód minus koszty uzyskania dochodu w danym roku”, nie przekroczyły lub przekroczyły minimalne wynagrodzenie.

Sąd Okręgowy ustalił, że przy przyznawaniu powyższych świadczeń płatnik nie badał sytuacji życiowej, materialnej oraz rodzinnej pracowników.

Płatnik składek Nadleśnictwo Ś. organizował również wycieczki integracyjne, w których mogli uczestniczyć pracownicy, emeryci, renciści.

W dniu 2.11.2010 r. odbył się wyjazd integracyjny na mecz (...) (...) – M. do P.. Ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych zostały wówczas pokryte koszty przejazdu i cena biletów.

Zainteresowany M. J. w latach 2009-2011 zarabiał około 3.000 zł netto miesięcznie. Żona zainteresowanego zarabiała ok. 2.000 zł netto. Nie mieli innych źródeł dochodu. Nie mieli dzieci na swoim utrzymaniu.

Zainteresowany otrzymał pomoc finansową w listopadzie 2009 r. w kwocie 680 zł, w listopadzie 2010 r. 680 zł i w listopadzie 2011 r. 800 zł. Ponadto zainteresowany uczestniczył w wyjeździe na mecz w listopadzie 2010 r.

W okresie od 7.05.2012 r. do 13.06.2012 r. organ rentowy przeprowadził u wnioskodawcy kontrolę w zakresie między innymi prawidłowości i rzetelności w obliczeniach składek na ubezpieczenie społeczne.

Mając na względzie powyżej ustalony w sprawie stan faktyczny i treść decyzji zmieniającej, w której organ rentowy częściowo uwzględnił odwołanie płatnika składek, Sąd Okręgowy na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. wyroku umorzył postępowanie w części dotyczącej ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu sfinansowania wyjazdu na mecz w listopadzie w listopadzie 2010 r.

Ponadto Sąd Okręgowy uwzględniając treść znajdujących zastosowanie w sprawie przepisów, tj. art. 4 pkt 9 i art. 18 ust 1 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 205, poz. 1585 ze zm. - dalej ustawa systemowa) w związku z art. 12 ust 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2010 r., nr 51, poz. 307 ze zm.), stwierdził, że w pozostałym zakresie wniesione odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie. W swoich rozważaniach, Sąd Okręgowy przywołał również treść art. 8 ust 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń

socjalnych (Dz. U. z 1996 r., nr 70, poz. 335 ze zm.) i treść § 1 i § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. z 1998 r., Nr 161 poz. 1106 ze zm.).

Uzasadniając swoje stanowisko Sąd Okręgowy przytoczył stanowisko Sądu Apelacyjnego w Poznaniu zawarte w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 listopada 2014 r. (sygn. akt III AUa 60/14) i wskazał, że w całości je podziela. Przedmiotowy wyrok został wydany w sprawie z odwołania Nadleśnictwa Ś. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Z. z dnia 7.02.2013 r., w podobnym stanie faktycznym, co rozpoznawany w niniejszym postępowaniu.

Sąd Okręgowy jednoznacznie stwierdził, że przyznawane przez płatnika składek pracownikom, w tym zainteresowanemu, świadczenia: „dofinansowanie wypoczynku urlopowego” i „pomoc finansowa”, były wypłacane z naruszeniem zasady określonej w art. 8 ust 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, tj. bez uwzględnienia indywidualnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu, przez co świadczenia te nie mogą być ocenione w sensie prawnym jako świadczenia socjalne i nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych, tj. nie mogą zostać wyłączone z podstawy wymiaru składek zgodnie z treścią § 2 ust 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Tym samym w ocenie Sądu Okręgowego Zakład Ubezpieczeń Społecznych prawidłowo uznał te świadczenia za przychód zainteresowanego i uwzględnił ich wysokość przy obliczaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Sąd Okręgowy wskazał bowiem, że w latach 2009-2011 r. wszyscy pracownicy, w tym zainteresowany, otrzymali dofinansowanie (dopłatę) do wypoczynku urlopowego o jednakowej wartości po 300 zł, a więc bez uwzględnienia sytuacji życiowej rodzinnej i materialnej beneficjenta świadczenia. Również świadczenia zatytułowane „pomoc finansowa”, które wypłacono w latach 2009 – 2011 z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, wypłacane były z pominięciem wskazanej powyżej podstawowej zasady przyznawania świadczeń z Funduszu, tj. przy ich przyznawaniu nie badano sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników. Pracownicy, w tym zainteresowany nie składali żadnych wniosków o przyznanie tych świadczeń, ani oświadczeń o swojej sytuacji. Wszyscy pracownicy otrzymali „pomoc finansową” w równej wysokości za wyjątkiem pracowników posiadających na utrzymaniu jedno lub więcej dzieci, którzy otrzymali w latach 2009 - 2010 pomoc wyższą o 20 zł, a w 2011 r. wyższą o 50 zł. Tymczasem zgodnie z § 7 pkt 2 regulaminu pomoc finansowa powinna być skierowana w szczególności dla rodzin wielodzietnych.

Sąd Okręgowy wskazał także, iż w regulaminie pozbawiono pomocy finansowej również osoby, które nie przepracowały 6 miesięcy, a osoby, które przepracowały w danym roku więcej niż 6 miesięcy, otrzymały pomoc finansową w wysokości 50 %. Sąd Okręgowy stwierdził zatem, że uzależnienie pomocy finansowej od stażu pracy w oczywisty sposób naruszało art. 8 ust. 1 w/w ustawy i § 8 ust. 1 regulaminu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy stwierdził, że przychód osiągnięty przez zainteresowanego, szczegółowo określony w zaskarżonej decyzji – z wyłączeniem świadczeń wyłączonych decyzją zmieniającą - stanowi podstawę wymiaru składek w myśl art. 18 ust. 1 ustawy z 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z § 1 rozporządzenia z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

W konsekwencji powyższych rozważań Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w punkcie 2 wyroku oddalił odwołanie w pozostałym zakresie. O kosztach Sąd Okręgowy orzekł w punkcie 3 wyroku na podstawie art. 100 k.p.c. i art. 99 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku, w części tj. w pkt 2, wniósł odwołujący płatnik składek - Nadleśnictwo Ś., wskazując, iż w jego ocenie doszło w sprawie do następujących naruszeń:

1) naruszenie prawa materialnego, a mianowicie:

- § 2 ust. 1 pkt. 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe - przez jego błędną wykładnię,

polegającą na dowolnym przyjęciu, że warunkiem uznania, iż dane świadczenie nie stanowi podstawy wymiaru składek, jest uzależnienie jego wypłaty od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej świadczeniobiorcy, w sytuacji, gdy w/w przepis warunku takiego nie formułuje;

- art. 8 ust. 1 w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych (dalej: ustawy o ZFŚS) - przez jego błędną wykładnię, polegającą na dowolnym przyjęciu, że „dofinansowanie do wypoczynku urlopowego” jest „typowym świadczeniem ulgowym”, w sytuacji, gdy ustawa o ZFŚS nie zawiera legalnej definicji „świadczenia ulgowego”, pozostawiając regulacji regulaminowej zakwalifikowanie danego świadczenia do określonej grupy świadczeń, tj. świadczeń ulgowych lub nie ulgowych;

2) naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy:

- art. 233 § 1 k.p.c. i 328 § 2 k.p.c. - przez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, zwłaszcza w zakresie zasadności przyznania zainteresowanemu świadczeń w postaci „pomocy finansowej”, czego skutkiem było błędne ustalenie, że płatnik składek nie uzależniał przyznania tych świadczeń od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej świadczeniobiorcy, w sytuacji, gdy w rzeczywistości przyznanie tych świadczeń i ich wysokość uzależnione było od spełnienia kryteriów, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS, a które to kryteria zostały sprecyzowane w obowiązującym u płatnika regulaminie ZFŚS.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uznanie, że świadczenia pod nazwą „dopłata do wypoczynku urlopowego” oraz „pomoc finansowa”, otrzymane przez zainteresowanego w terminach i wysokościach wskazanych w decyzji ZUS nie stanowią przychodu będącego podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy.

Ponadto apelujący wniósł o zasądzenie od organu rentowego na rzecz płatnika zwrotu kosztów procesu za obie instancje wg norm przepisanych.

Apelujący płatnik wskazał także, iż wnosi o przedstawienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu opisanych w apelacji dwóch zagadnień prawnych, które w jego ocenie budzą poważne wątpliwości.

Pozwany organ rentowy w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do podniesionych zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego, Sąd Apelacyjny stwierdza, iż wbrew stanowisku apelującego, dokonana przez Sąd Okręgowy ocena dowodów odpowiada regułom określonym przepisami art. 233 § 1 k.p.c. Zważyć należy, że Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że postawienie zarzutu obrazy art. 233 § 1 k.p.c. nie może polegać na zaprezentowaniu przez skarżącego stanu faktycznego przyjętego na podstawie własnej oceny dowodów; skarżący może tylko wykazywać, posługując się wyłącznie argumentami jurydycznymi, że Sąd rażąco naruszył ustanowione w wymienionym przepisie zasady oceny wiarygodności i mocy dowodów i że naruszenie to miało wpływ na wynik sprawy (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 14 stycznia 2000 roku w sprawie I CKN 1169/99, z 10 kwietnia 2000 roku w sprawie V CKN 17/2000).

Z uwagi na powyższe, wobec przyjęcia, że Sąd Okręgowy dokonał trafnej oceny przeprowadzonych dowodów i ocena ta nie wykracza poza ramy określone przepisem art. 233 § 1 k.p.c. i na tej podstawie Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne, Sąd Apelacyjny stwierdza, że w pełni je podziela i przyjmuje za własne, bez potrzeby ponownego ich przytaczania, albowiem apelujący nie podważył skutecznie prawidłowości tej oceny.

Analiza materiału dowodowego zgromadzonego w postępowaniu przed Sądem I instancji, przez pryzmat powołanych w uzasadnieniu wyroku podstaw prawnych rozstrzygnięcia oraz w kontekście wniosków i twierdzeń apelacji, doprowadziła Sąd Apelacyjny do przekonania, iż niezasadny okazał się również wskazany w apelacji zarzut naruszenia

art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. Apelujący wskazywał, iż Sąd I instancji nie badał, a powinien w ocenie apelującego, w przedmiotowej sprawie badać zasadność przyznania zainteresowanemu świadczeń w postaci „pomocy finansowej”. Sąd Apelacyjny wskazuje jednak, że w przedmiotowej sprawie ocenie sądowej nie podlegała sama zasadność przyznawania świadczenia – tylko sposób i zasady, w oparciu o które płatnik świadek przyznawał sporne świadczenia. Kluczową kwestią w sprawie była bowiem ocena czy płatnik przyznając świadczenia z Funduszu uwzględnił i ocenił tzw. kryterium socjalne, tj. czy badał sytuację życiową, materialną i rodzinną uprawnionego do świadczenia.

Odnosząc się do oceny podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia prawa materialnego, Sąd Apelacyjny wskazuje, iż w jego ocenie Sąd Okręgowy, wbrew stanowisku płatnika składek, dokonał prawidłowej wykładni i w sposób właściwy zastosował art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 111 – dalej ustawa o ZFŚS) w zw. z § 1 i 2 rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. z 1998 r., Nr 161, poz.1106 ze zm. – dalej rozporządzenie).

Apelujący zarzucał, że z punktu widzenia § 2 ust 1 pkt 19 rozporządzenia istotne jest to, że świadczenia wypłacane przez niego w spornym czasie (w latach 2009-2011) były finansowane z puli przeznaczonej u płatnika na cele socjalne (działalność socjalną) i wypłacone środki pochodziły z rachunku Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Oznacza to, że wszystkie kryteria przyznawania spornych świadczeń określone w tym przepisie, zdaniem apelującego, zostały spełnione i dla zakwalifikowania danego świadczenia jako zwolnionego ze składek nie powinna mieć znaczenia okoliczność czy świadczenie było wypłacane zgodnie z tzw. kryterium socjalnym czy też nie.

Ponadto, w ocenie apelującego, Sąd Okręgowy przyjął w sposób dowolny, że „dofinansowanie do wypoczynku urlopowego” jest „typowym świadczeniem ulgowym”, w sytuacji, gdy ustawa o ZFŚS nie zawiera legalnej definicji „świadczenia ulgowego”, pozostawiając regulacji regulaminowej zakwalifikowanie danego świadczenia do określonej grupy świadczeń, tj. świadczeń ulgowych lub nie ulgowych i tym samym naruszył treść art. 8 ust. 1 w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych, gdyż dokonał jego błędnej wykładni.

Zanim Sąd Apelacyjny odniesie się do powyższych zarzutów, wskazać należy, że stosownie do art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 roku, poz. 121–dalej ustawa systemowa), podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9, tj. przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia m.in. w ramach stosunku pracy. Artykuł 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 361 ze zm.) stanowi, iż przychodem ze stosunku pracy są wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężna świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródła finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

Przywołane rozporządzenie określa m.in. jakie przychody nie stanowią podstawy wymiaru składek. Ad causa w § 2 ust. 1 pkt 19 wskazano, że podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Kwestie związane z zasadami tworzenia Zakładowych Funduszy Świadczeń Socjalnych (dalej Fundusz) oraz z zasadami, na podstawie których mogą być wypłacane świadczenia z tworzonych Funduszy, regulują i określają z kolei przepisy przywołanej ustawy o ZFŚS. W myśl art. 2 ust. 1 tej ustawy - działalnością socjalną są usługi świadczone przez pracodawcę na rzecz różnych form wypoczynku, działalność kulturalno-oświatowa, sportowo-rekreacyjna, udzielanie pomocy materialno-rzeczowej lub finansowej oraz zwrotnej i bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe w warunkach określonych ustawą. Zgodnie zaś z art. 8 ust. 1 ustawy, przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat

z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu (kryterium socjalne).

Sąd Apelacyjny wskazuje, że jest oczywiste, iż z Funduszu mogą być finansowane wyłącznie te rodzaje działalności socjalnej, które mieszczą się w definicji działalności socjalnej. To pracodawca gospodaruje Funduszem, dokonuje dystrybucji środków na poszczególne rodzaje działalności, przyznaje świadczenia na zasadach określonych w regulaminie. Nie każde jednak świadczenie finansowane z Funduszu jest przychodem pracownika, gdyż w pojęciu działalności socjalnej mieszczą się również takie formy, które nie kreują przysporzenia majątkowego po stronie pracownika, nadającego się do obciążenia daniną publiczną. Dotyczy to imprez sportowych, kulturalnych, wycieczek, organizowania różnych innych form rekreacji masowej. Wydatkowanie przez pracodawcę środków na takie formy działalności socjalnej może następować według kryteriów objętych swobodą ich stanowienia. Odmienne natomiast kształtuje się dopuszczalność kształtowania kryteriów w przypadku ulgowych świadczeń i usług, gdyż taki przydział wymaga respektowania kryterium socjalnego. Innymi słowy, kryterium socjalne, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy odnosi się jedynie do przyznawania ulgowych świadczeń i usług, a nie dotyczy innych świadczeń i usług, o których stanowi art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r.

Z treści apelacji wynika, że apelujący stoi na stanowisku, iż świadczenia „dofinansowanie do wypoczynku urlopowego” i „pomoc finansowa” nie były świadczeniami ulgowymi w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS, gdyż ustawodawca pozostawił swobodnej regulaminowej regulacji zakwalifikowanie danego świadczenia do określonej grupy świadczeń i w przedmiotowej sprawie płatnik w przyjętym u siebie Regulaminie wprost wskazał w § 8 ust 2 Regulaminu, że świadczenia te nie stanowią świadczeń ulgowych. Sąd drugiej instancji stanowiska tego nie podziela, o czym w dalszej części uzasadnienia.

Z uwagi na treść zarzutów podniesionych w apelacji, stwierdzić należy, że spór w analizowanej sprawie sprowadzał się do rozstrzygnięcia - czy dokonując interpretacji przywołanych przepisów - Sąd Okręgowy prawidłowo przyznał rację organowi rentowemu, który w treści zaskarżonej decyzji stwierdził, że przychód uzyskany przez zainteresowanego z tytułu „dofinansowania do wypoczynku urlopowego” i „pomocy finansowej”, za okresy i w wysokościach określonych w zaskarżonej decyzji w związku z zatrudnieniem u płatnika składek, stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne, a istota sporu sprowadzała się do rozstrzygnięcia jakie zasady obowiązują przy wypłacie świadczeń z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, aby można było stwierdzić, że są to wypłaty na cele socjalne, dzięki czemu można przyjąć, że dokonane wypłaty korzystają z dobrodziejstwa przewidzianego w § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia, tzn. nie podlegają oskładkowaniu. Innymi słowy, w przedmiotowej sprawie należało rozstrzygnąć czy apelujący płatnik składek przyznając swoim pracownikom – w tym zainteresowanemu - wskazane powyżej świadczenia, rozdysponowywał środkami zgromadzonymi w zakładowym funduszu świadczeń socjalnych w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, który Sąd Apelacyjny podziela, że w przypadku świadczeń wypłacanych indywidualnie pracownikom (w odróżnieniu od działalności socjalnej zakładu opartej na zasadach powszechnej dostępności) z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wyłączone są w zakresie cyt. § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia jedynie świadczenia przyznawane z zachowaniem kryterium socjalnego, tj. świadczenia przyznane z uwzględnieniem art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS stanowiącego, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 579/00, OSNP 2003 Nr 14, poz. 331, z dnia 8 maja 2002 r., I PKN 267/01, OSNP 2004 Nr 6, poz. 99, z dnia 25 sierpnia 2004 r., I PK 22/03, OSNP 2005 Nr 6, poz. 80, z dnia 16 sierpnia 2005 r., I PK 12/05, OSNP 2006 nr 11-12, poz. 182, z dnia 6 lutego 2008 r., II PK 156/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 96, z dnia 10 września 2013 r., I UK 74/13, LEX nr 1413495, z dnia 8 stycznia 2014r., I UK 202/13, LEX nr 1436168, wyroku z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 472/13, LEX nr 1539468).

Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że przyznawanie świadczeń z ZFŚS wymaga stosowania kryteriów socjalnych z art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS i sprzeczne z ustawą jest wydatkowanie środków funduszu niezgodnie z zasadą ich przyznawania według kryterium socjalnego. Nie ma w tym zakresie wyjątków. Nawet regulamin zakładowego

funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady (por. wyrok dnia 16 września 2009 r., I UK 121/09, OSNP 2011 nr 9-10, poz. 133).

Odpowiadając zatem na zarzuty apelującego, Sąd Apelacyjny wskazuje, że przepis art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS wyraźnie wiąże wysokość przyznawanego świadczenia (będącego pomocą finansową w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy) z rozpatrywaną łącznie sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Zatem mimo to, że to pracodawca gospodaruje środkami funduszu, dokonuje podziału środków funduszu na poszczególne rodzaje działalności socjalnej i przyznaje poszczególnym uprawnionym świadczenia finansowane z funduszu na zasadach określonych w regulaminie zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, nie może tego czynić w sposób dowolny. Swoboda regulacji w regulaminie zasad przyznawania indywidualnych świadczeń jest bowiem ograniczona ustanowioną przez ustawodawcę w art. 8 ust. 1 cyt. ustawy ogólną zasadą, że przyznawanie tych świadczeń ma być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu – tzw. „kryterium socjalne”.

Warto w tym miejscu przypomnieć, że fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są przede wszystkim pracownicy i ich rodziny o najniższych dochodach. Oznacza to, co należy uwzględnić w zakładowych regulaminach świadczeń socjalnych, że przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Im bowiem sytuacja osoby uprawnionej jest trudniejsza, tym wyższe przysługuje jej świadczenie. Tym samym o spełnieniu kryterium socjalnego nie może być mowy bez indywidualnej analizy sytuacji każdej uprawnionej do skorzystania z funduszu osoby. Dysponent środków z Funduszu powinien zatem ustalać takie kryteria, takie progi dostępności świadczeń, jak i takie zróżnicowanie ich wysokości, aby urzeczywistnić ustawowy cel Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, tj. niwelowanie różnic w poziomie życia pracowników. Jak już wskazywano powyżej, nie może być tak, że płatnik przyznaje świadczenia „wszystkim po równo”, albowiem inna jest sytuacja życiowa, finansowa i rodzinna na przykład matki wychowującej samotnie jedno dziecko, od kobiety, która posiada również jedno dziecko, ale pozostaje w związku małżeńskim, co pozwala przypuszczać, że wpływ na sytuację materialną uprawnionej do świadczenia mają również dochody małżonka.

Zważyć także należy, że wprawdzie ustawodawca nie wskazuje dokładnie jakie kryterium należy przyjąć, aby w sposób pełny i zgodny z intencją ustawodawcy, wyrażoną w art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS, badać sytuację życiową, materialną i finansową ubezpieczonego, to jednakże w jednolitym orzecznictwie Sądu Najwyższego, który niejednokrotnie wypowiadał się w przedmiotowej kwestii, wskazuje się, że przy ocenie sytuacji materialnej pracownika należy brać pod uwagę m.in. dochody pracownika osiągane poza zakładem pracy, a także dochody członków rodziny, pozostających we wspólnym gospodarstwie z pracownikiem.

Sąd Apelacyjny akceptuje w pełni wywody zawarte w przytoczonych powyżej orzeczeniach i ich uzasadnieniach i mając je na względzie, wskazuje, że w jego ocenie w przedmiotowej sprawie dokonana przez płatnika dystrybucja świadczeń w ramach ZFŚS w postaci „dofinansowania do wypoczynku urlopowego” i „pomocy finansowej”, adresowana indywidualnie do pracowników apelującego płatnika, musiała odpowiadać, a nie odpowiadała treści art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS, który ustanawia kryterium socjalne.

Mając na uwadze powyższe wywody, Sąd Apelacyjny uznał, iż nie jest celowe kierowanie do Sądu Najwyższego pytań prawnych, w brzmieniu wskazanym przez apelującego. W przedmiotowym zakresie Sąd Najwyższy wypowiadał się już wielokrotnie i jego stanowisko – wbrew sugestiom apelującego - jest ugruntowane, gdyż wykładnia spornego przepisu, tj. § 2 ust 1 pkt 19 rozporządzenia wielokrotnie była poddawana pod rozważania Sądu Najwyższego. Tym samym, złożony w apelacji wniosek o zadanie wskazanych w apelacji pytań prawnych do Sądu Najwyższego był nieuzasadniony, bowiem przy rozpoznawaniu sprawy nie powstało zagadnienie prawne, budzące poważne wątpliwości, zgodnie z art. 390 § 1 k.p.c.

Z prawidłowo przeprowadzonego przez Sąd Okręgowy postępowania dowodowego wynika, że odwołujący płatnik dokonując podziału i przydziału środków z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych na tak zwane „dopłaty

do wypoczynku urlopowego” i „pomoc finansową”, nie analizował sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osób uprawnionych do korzystania z tego Funduszu (w tym zainteresowanego). W istocie bowiem sporne świadczenia były wypłacane wszystkim pracownikom w równej wysokości – bez względu na to w jaki sposób kształtowała się ich sytuacja materialna, życiowa i rodzinna. W przypadku świadczeń zwanych „pomocą finansową” płatnik wprowadził swoiste kryterium – ilości posiadanych dzieci i uzależniał wysokość przyznawanego świadczenia od tego czy płatnik posiada jedno, dwoje bądź więcej dzieci, jednak wciąż nie sposób jest przyjąć w sprawie, że płatnik przyznając to świadczenie, stosował kryterium socjalne. Płatnik określił bowiem kategorie pracowników, tj. posiadających dzieci bądź nie i w ramach tych kategorii wszystkim pracownikom wypłacał świadczenia w równej wysokości, albowiem w przypadku posiadania jednego bądź więcej dzieci, płatnik beneficjentowi świadczenia wypłacał świadczenia podwyższone (od pozostałych pracowników) stosownie o 20 zł w latach 2009-2011 i o 50 zł w roku 2011. Jakkolwiek zatem można byłoby przyjąć, że w tej sytuacji płatnik badał sytuację rodzinną osoby uprawnionej do świadczeń z funduszu, gdyż wysokość świadczenia uzależniał od ilości posiadanych dzieci (zatem badał w ograniczonym zakresie kryterium rodzinne), to jednak - co stanowi okoliczność najistotniejszą – nie badał on pozostałych kryteriów socjalnych przy przyznawaniu tego świadczenia, tj. nie oceniał sytuacji życiowej i materialnej uprawnionego do świadczeń. Tymczasem art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS, jak już wskazywano powyżej, wyraźnie powiązał zasady korzystania z ulgowych usług i świadczeń z sytuacją życiową, rodzinną i materialną osób uprawnionych. Ponadto płatnik uzależniał wypłatę tych świadczeń od stażu pracy uprawnionego, co jest również niedopuszczalne.

Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że słuchani w sprawie świadkowie wprost wskazywali, że płatnik składek Nadleśnictwo Ś. nie odbierał od swoich pracowników oświadczeń o ich sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej, albowiem przyznając sporne świadczenia, tj. „dofinansowanie do wypoczynku urlopowego” i „pomoc finansową”, nie traktował ich jako świadczenia ulgowe – których przyznanie, zgodnie z Regulaminem przyjętym u płatnika, nie było warunkowane badaniem sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Płatnik przyjął bowiem, iż oba świadczenia powinny być ogólnodostępne dla wszystkich pracowników w takiej samej wysokości. Jedynie przy przyznawaniu tzw. świadczeń ulgowych, zgodnie z zeznaniami świadków, odbierał od swoich pracowników oświadczenia o ich dochodach (co wynika również z treści Regulaminu przyjętego u płatnika), jednak w przypadku spornych świadczeń tego nie czynił – bowiem za takowe ich nie uznawał.

Sąd Apelacyjny wskazuje, że niejasne są dla Sądu odwoławczego przyjęte przez płatnika zasady rozróżnienia przyznawanych z Funduszu świadczeń na świadczenia „ulgowe” i „nie ulgowe”. W ocenie Sądu odwoławczego przyjęty w Regulaminie podział świadczeń na ulgowe – których przyznanie zgodnie z § 8 ust 1 Regulaminu jest uzależnione od badania łącznie sytuacji, życiowej, rodzinnej i materialnej - i świadczenia nie ulgowe - których zgodnie z § 8 ust 2 Regulaminu przyznanie nie jest uzależnione od oceny kryterium socjalnego, został przyjęty w sposób dowolny i całkowicie nieuzasadniony.

Sąd Apelacyjny wskazuje, że najistotniejszym wyznacznikiem „ulgowego” charakteru świadczeń i usług z Funduszu jest ich indywidualnie określony adresat. Apelujący zdaje się istoty owej „ulgowości” świadczeń i usług nie dostrzegać, mylnie twierdząc, że świadczenia pieniężne przyznawane pracownikom, w tym zainteresowanemu, nie były świadczeniami ulgowymi, albowiem za takie zostały uznane w Regulaminie przyjętym u płatnika, toteż pracodawca nie musiał stosować kryterium socjalnego. Sąd Apelacyjny podkreśla, że w jego ocenie sporne świadczenia: „dopłata do wypoczynku urlopowego” i „pomoc finansowa” były świadczeniami ulgowymi w rozumieniu art. 8 ust 1 ustawy o ZFŚS, bowiem były świadczeniami adresowanymi do indywidualnych podmiotów (pracowników płatnika) w ramach działalności socjalnej pracodawcy, zatem powinny być przydzielane po zbadaniu przez pracodawcę położenia socjalnego poszczególnych pracowników, a ich wysokość powinna być zróżnicowana stosownie do dysproporcji w tym położeniu. W przedmiotowej sprawie przyznane świadczenia finansowe stanowiły dla pracowników określoną oszczędność, a więc stanowiły one ulgę, co oznacza, że dla pracowników były świadczeniem ulgowym, gdyż dzięki tym świadczeniom pracownicy poczynili oszczędności we własnych wydatkach. Z uwagi na powyższe, w ocenie Sądu Apelacyjnego przyznawane przez płatnika sporne świadczenia należy uznać za świadczenia ulgowe, a skoro tak, to płatnik jako gospodarujący środkami Funduszu, nie mógł dokonać podziału środków z funduszu na działalność socjalną w postaci ulgowych świadczeń (wypłat zatytułowanych: „dofinansowanie do wypoczynku urlopowego” i

„pomoc finansowa”) oraz przyznać te świadczenia poszczególnym uprawnionym pracownikom w oderwaniu od kryterium socjalnego, o którym mowa w art. 8 ustęp 1 ustawy z ZFŚS, nawet gdy jest to zgodne z zapisami obowiązującego u niego Regulaminu. Jak już wskazano bowiem powyżej, swoboda regulacji w regulaminie zasad przyznawania indywidualnych świadczeń jest ograniczona ustanowioną przez ustawodawcę w art. 8 ust. 1 ustawy ogólną zasadą, że przyznawanie tych świadczeń ma być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Jednocześnie zatem Sąd Apelacyjny wskazuje, że przyznane pracownikom płatnika, w tym zainteresowanemu, świadczenia z Funduszu należało uznać za świadczenia ulgowe w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy, co oznacza, że wielkość udzielonej w ten sposób pomocy socjalnej musiała być zróżnicowana w oparciu o kryterium socjalne. W tych okolicznościach prawidłowo Sąd pierwszej instancji przyjął, że § 8 ust 2 Regulaminu jest niezgodny z art. 8 ust 1 ustawy o ZFŚS. Wskazać bowiem należy, że źródło finansowania nie kreuje charakteru prawnego świadczeń, jeśli nie są one przyznane w ramach obowiązującej procedury. Przyznanie spornych świadczeń - uznanych za świadczenia ulgowe bez rzeczywistego zastosowania kryterium socjalnego - oznaczało w przedmiotowej sprawie nie tylko naruszenie przez pracodawcę przyjętego przez niego Regulaminu, ale i stanowi jednocześnie naruszenie treści art. 8 ust. 1 i ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Reasumując, Sąd Apelacyjny stwierdza, że w rozpoznawanej sprawie przedmiotowe świadczenia należało sklasyfikować jako świadczenia dodatkowe pracodawcy, nie zaś świadczenia z funduszu świadczeń socjalnych, ze wszystkimi tego konsekwencjami prawnymi, tak wobec pracowników, jak wobec płatnika składek i jednocześnie pracodawcy, który co prawda administruje funduszem, jednak nie może tego czynić z pominięciem ustawy i przyjętego u siebie regulaminu. Skoro wypłaty spornych świadczeń nie miały charakteru socjalnego, gdyż nie były powiązane z kryterium socjalnym, należało uznać je za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz art. 81 ust. ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008r. nr 164 poz.1027 ze zm.).

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 wyroku i oddalił apelację.

O kosztach orzeczono w pkt 2 na podstawie przepisów art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans	SSA Ewa Cyran	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer